

Analýza rozpočtu mesta Martin s náznakom budúceho vývoja

Katarína Kucharová

Bakalárska práca
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Vyšší odborná škola ekonomická
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Katarína KUCHAROVÁ**
Osobní číslo: **M090351**
Studijní program: **B 6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Finanční řízení podniku**

Téma práce: **Analýza rozpočtu města Martin s náznakem
budúceho vývoje**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Prostudujte odbornou literaturu týkající se rozpočtů obcí.
- Vysvětlete základní pojmy související s hospodařením obce.

II. Praktická část

- Uvedte základní charakteristiky města Martin.
- Zpracujte analýzu rozpočtu města Martin v období 2009–2011.
- S využitím vybraných ukazatelů a závěrů analýzy naznačte vývoj hospodaření města.

Závěr

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

[1] Kolektiv autorů, 2008. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-086-4.

[2] PAPCUNOVÁ, Viera a Eva BALÁŽOVÁ, 2006. Majetok obcí. Nitra: Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied. ISBN 80-89162-19-3.

[3] PROVAZNÍKOVÁ, Romana, 2009. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2. aktual. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2789-9.

[4] STAROŇOVÁ, Katarína a Emília SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, 2006. Verejná politika a miestna samospráva: Štyri princípy spravovania. 1. vyd. Bratislava: Adin, s.r.o. ISBN 80-89244-13-0.

[5] ŽÁRSKA, Elena a kolektiv, 2007. Komunálna ekonomika a politika. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-2293-9.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Marta Ostrodická
EXT.

Datum zadání bakalářské práce: 16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 6. dubna 2012

PaedDr. Josef Rydlo
Zást. děkanka

Ing. Eva Heczková, Ph.D.
Zást. ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
 - bez omezení;
 - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cieľom predkladanej bakalárskej práce je zhodnotenie finančného hospodárenia mesta Martin v rokoch 2009 – 2011. V teoretickej časti sú na základe vybranej literatúry vysvetlené hlavné pojmy týkajúce sa územnej samosprávy a jej finančného hospodárenia. Praktická časť je zameraná na mesto Martin, ktorá zahŕňa základnú charakteristiku mesta, analýzu príjmov a výdavkov rozpočtov a vyhodnotenie nakladania s finančnými prostriedkami mesta. Záver je venovaný náznaku budúceho vývoja.

Kľúčová slová: rozpočet, analýza rozpočtu, obec, rozpočet obce, príjmy, výdavky, finančná analýza, verejná správa.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to evaluate the financial management of the town Martin in years 2009 – 2011. In the theoretical part, main concepts of local government and its financial management are explained on the basis of selected literature. The practical part is directional to the town Martin, which includes basic characteristics of the town, an analysis of its income and expenditure of its budgets and evaluation of its financial management. Conclusion is dedicated to indicating future development.

Keywords: budget, budget analysis, municipality, municipal budget, income, expenditure, financial analysis, public government.

Týmto by som sa chcela poďakovať všetkým zamestnancom ekonomického oddelenia na mestskom úrade v Martine, ktorí mi neustále pomáhali pri poskytovaní informácií potrebných pre vypracovanie mojej bakalárskej práce.

Veľká vďaka tiež patrí mojej rodine a blízkym, ktorí ma podporovali počas celej doby môjho štúdia.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČASŤ	11
1 VEREJNÁ SPRÁVA	12
1.1 DELENIE VEREJNEJ SPRÁVY	12
1.1.1 Štátna správa	12
1.1.2 Územná samospráva	12
1.2 ŠTRUKTÚRA VEREJNEJ SPRÁVY	12
2 OBEC A VYŠŠÍ ÚZEMNÝ CELOK	14
2.1 OBEC.....	14
2.2 KOMPETENCIE OBECNEJ SPRÁVY	14
2.3 MAJETOK OBCE	15
2.4 VYŠŠÍ ÚZEMNÝ CELOK	16
3 ROZPOČET OBCE	17
3.1 ROZPOČET	17
3.2 FUNKCIE ROZPOČTU	17
3.3 PRÍJMY A VÝDAVKY ROZPOČTU	18
3.4 TYPY TRANSFEROV DO MIESTNYCH ROZPOČTOV	19
4 FINANČNÁ ANALÝZA	21
5 INTERNÝ AUDIT	23
5.1 AUDÍTORSKÁ SPRÁVA	23
II PRAKTICKÁ ČASŤ	25
6 MESTO MARTIN	26
6.1 HISTÓRIA A ADMINISTRATÍVNE ČLENENIE.....	26
6.2 SAMOSPRÁVA	26
6.3 OBYVATELSTVO MESTA MARTIN	27
6.4 PRIEMYSEL.....	27
7 POROVNANIE JEDNOTLIVÝCH ROZPOČTOV MESTA MARTIN ZA ROKY 2009–2011	29
7.1 POROVNANIE PLNENIA PRÍJMOV ZA ROKY 2009-2011	30
7.1.1 Porovnanie daňových príjmov	30
7.1.2 Porovnanie nedaňových príjmov	30
7.1.3 Porovnanie grantov a transferov	31
7.1.4 Porovnanie príjmov z finančných operácií.....	31
7.2 POROVNANIE ČERPANIA VÝDAVKOV ZA ROKY 2009–2011	32
7.2.1 Porovnanie bežných výdavkov	33
7.2.2 Porovnanie kapitálových výdavkov	34
7.2.3 Porovnanie výdavkov na finančné operácie	34
7.3 POROVNANIE VYBRANÝCH VÝDAVKOV.....	35
7.3.1 Porovnanie výdavkov na mestskú autobusovú dopravu.....	35
7.3.2 Porovnanie výdavkov na šport.....	36
7.3.3 Porovnanie výdavkov na vzdelávanie	36

7.4	VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA S VYLÚČENÍM FINANČNÝCH OPERÁCIÍ.....	36
8	VYBRANÉ UKAZOVATELE HOSPODÁRENIA MESTA MARTIN.....	37
8.1	ZLATÉ BILANČNÉ PRAVIDLO.....	37
8.2	SILA FINANČNEJ PÁKY.....	37
8.3	UKAZOVATEĽ STABILITY.....	38
8.4	LIKVIDITA III. STUPŇA (BEŽNÁ).....	38
8.5	LIKVIDITA II. STUPŇA (POHOTOVÁ)	39
8.6	LIKVIDITA I. STUPŇA (OKAMŽITÁ)	40
8.7	DLHOVÁ SLUŽBA	40
9	MONITORING OBCÍ	42
9.1	MONITOROVACIE UKAZOVATELE.....	42
9.2	INFORMAČNÉ UKAZOVATELE.....	42
10	BUDÚCI VÝVOJ	44
11	ODPORÚČANIA A ZHODNOTENIA	46
	ZÁVER	48
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	50
	ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK.....	51
	ZOZNAM OBRÁZKOV	52
	ZOZNAM TABULIEK	53
	ZOZNAM PRÍLOH	54

ÚVOD

Každé mesto, vyšší územný celok, či štát by mali hospodáriť tak, aby boli ich obyvatelia čo najspokojnejší. Ich činnosť by mala smerovať k efektívnemu hospodáreniu a využívaniu finančných prostriedkov. Hlavne v dnešnej dobe, kde panuje ekonomická kríza je veľmi dôležité správne hospodárenie a rozumné finančné riadenie.

V mojej bakalárskej práci sa venujem analýze rozpočtu mesta Martin s náznakom budúceho vývoja. Pre svoju analýzu som zvolila roky 2009, 2010 a 2011 kvôli tomu, že v roku 2009 bolo v Slovenskej republike zavedené euro a taktiež nastala zmena v spracovávaní rozpočtov, kde sa jednotlivé položky začali deliť do rôznych programov, podprogramov a položiek. Cieľom mojej bakalárskej práce je teda zhodnotiť hospodárenie jednotlivých rokov.

Aj keď študujem obor finančné riadenie podniku, myslím si, že finančný manažment je rovnako dôležitý aj v obci. V súvislosti s mojím štúdiom ma zaujímala hospodárska situácia v meste môjho bydliska.

Táto bakalárska práca je rozdelená do dvoch hlavných častí, teoretickej a praktickej. Teoretická časť začína stručným charakterizovaním verejnej správy, jej delením a štruktúrou, pokračuje charakteristikou obce a vyššieho územného celku a koniec teoretickej časti je venovaný rozpočtu, jeho funkciám a príjmom a výdajom.

Začiatok praktickej časti je venovaný charakteristike mesta Martin. V ďalšej časti sú porovnané jednotlivé rozpočty v závislosti na plnení príjmov a čerpaní výdavkov v jednotlivých rokoch. V závere tejto časti sú porovnané konkrétne výdavky v danom období. V ďalších častiach sa táto bakalárska práca venuje vybraným ukazovateľom a monitoringu. Na základe zistených skutočností v rámci analýzy je záver venovaný zhodnoteniu hospodárskej situácie mesta Martin, náznaku budúceho vývoja a odporúčaniam na zlepšenie finančného stavu.

I TEORETICKÁ ČASŤ

1 VEREJNÁ SPRÁVA

Verejná správa je zložitý spoločenský jav a má svoju inštitucionálnu, obsahovú, funkčnú a personálnu stránku. Pojem správa predstavuje zámernú činnosť, ktorá sleduje dosiahnutie určitého cieľa (výsledku, účelu). Správa môže byť tiež považovaná za jav, ktorý zahŕňa akúkoľvek činnosť štátnych orgánov (nielen orgánov štátnej správy a samosprávy), úradných osôb, právnických osôb, občianskych a záujmových združení a organizácií, dokonca aj jednotlivých občanov, ktorá sa vzťahuje na úpravu podmienok a spôsobu realizácie správy verejných vecí. (Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

1.1 Delenie verejnej správy

Na Slovenku sa verejná správa delí na dve zložky:

- Štátna správa
- Územná samospráva

1.1.1 Štátna správa

Štátna správa je ústredná – celoštátna a miestna. Tvoria ju krajské i obvodné úrady a špecializovaná miestna štátna správa. Štátna správa je tvorená menovanými úradníkmi a charakterizuje ju systém hierarchie, nadriadenosti a podriadenosti.

(Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

1.1.2 Územná samospráva

Územnú samosprávu delíme na:

- Obce (a mestá)
- Vyššie územné celky (samosprávne kraje)

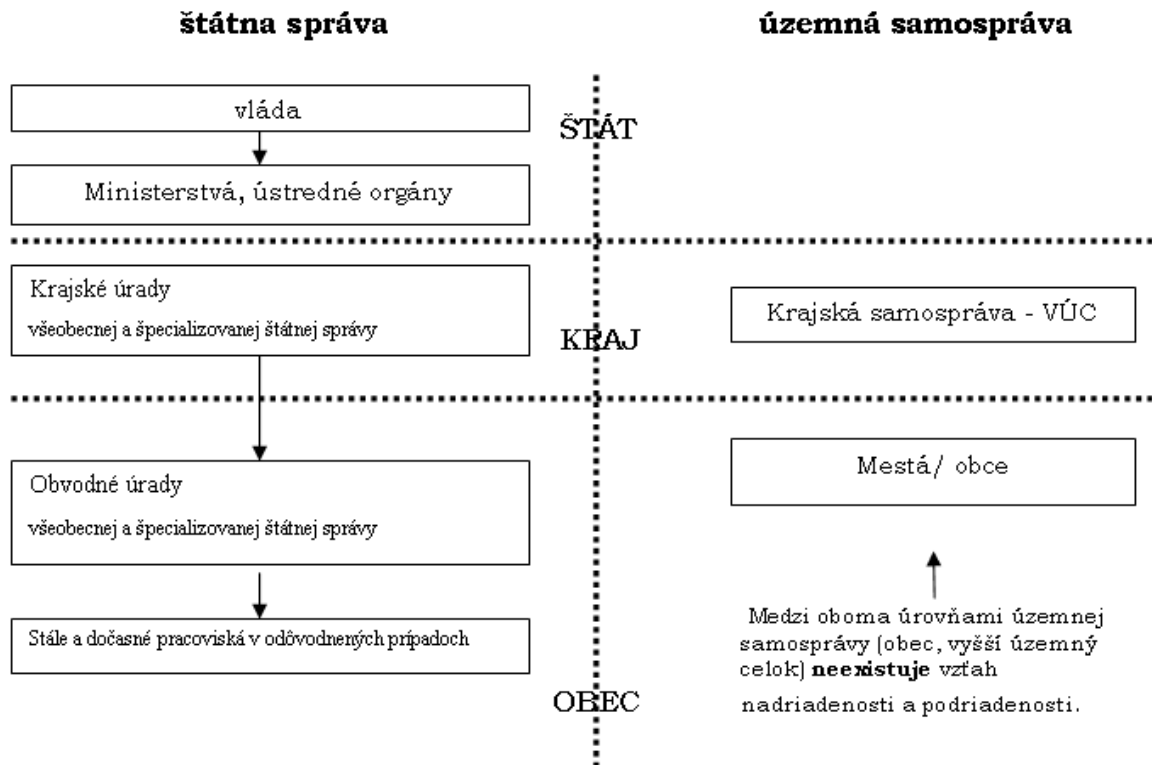
V územnej samospráve nie je samosprávny kraj nadriadený obci, na rozdiel od štátnej správy, kde vedie hierarchia a systém nadriadenosti a podriadenosti. Každá volená zložka je samostatná, má svoje kompetencie, právomoci, povinnosti i svoje samosprávne orgány. (Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

1.2 Štruktúra verejnej správy

K 1. januáru 2004 prišlo k ďalšej zmene usporiadania verejnej správy. Dôvodom bol presun viac ako 400 kompetencií zo štátnej správy na samosprávu a zámer zvýšiť

efektivnosť a kvalitu riadenia v štátnej správe. Paralelne so zmenami vo verejnej správe sa mení aj súdny systém a polícia.

Usporiadanie verejnej správy od 1.1.2004:

Zdroj: www.trencin.sk

Obr. 1. Štruktúra verejnej správy

Obrázok popisuje jednotlivé vzťahy v rámci verejnej správy.

2 OBEC A VYŠŠÍ ÚZEMNÝ CELOK

2.1 Obec

Obec je základná jednotka územného systému. Je to samostatný právny subjekt, tj. právnická osoba, ktorý je samostatným územným samosprávnym a správnym celkom, v ktorom sa združujú osoby s trvalým pobytom na jeho území. V Slovenskej republike je približne 2 900 obcí, z toho je 138 miest. Pod pojmom mesto sa označuje obec, ktorá bola zákonným spôsobom označená za mesto. Obec si volí vedenie a to:

- Starostu (primátora)
- Zastupiteľstvo – kolektív poslancov

Obec si na realizáciu svojej činnosti zriaďuje úrad (v Bratislave a Košiciach magistrát). Úrad je výkonný orgán zastupiteľstva a starostu, resp. primátora a tvoria ho zamestnanci obce (úradníkov). Úrad zabezpečuje:

- Administratívne veci.
- Organizačné veci. (Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

Najviac však:

- „Písomnú agendu všetkých orgánov obce.
- Odborné podklady a písomnosti na rokovanie.
- Vypracúva písomné vyhotovenia všetkých rozhodnutí starostu/primátora a zastupiteľstva.
- Vykonáva nariadenia, uznesenia zastupiteľstva a rozhodnutia starostu/primátora.“

(Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006, str. 11)

Práca na mestskom úrade je riadená a organizovaná prostredníctvom starostu. Funkcia prednostu obecného úradu sa zriaďuje v prípade, že obec má väčší počet zamestnancov. Vymenovať alebo odvolať prednostu môže len starosta, resp. primátor (v hlavnom meste SR, v Bratislave, je potrebný súhlas zastupiteľstva).

2.2 Kompetencie obecnej správy

Právomoci a povinnosti tvoria kompetencie, ktoré má orgán verejnej moci k dispozícii v určených okruhoch pôsobnosti na základe osobitného zákona. Obec samostatne rozhoduje a uskutočňuje všetky úkony, ktoré súvisia so správou obce a jej majetku. Zákon

umožňuje na obec preniesť niektoré úlohy štátnej správy. Z toho vyplýva, že pôsobnosť obce teda môže byť:

- Samosprávna
- Prenesená (Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

Kompetencie	
Originálny samosprávny výkon	Prenesený výkon štátnej správy
Vydávanie všeobecne záväzných nariadení	
Podľa potreby, nesmie byť v rozpore s ústavou, zákonmi, medz. zmluvami	Možno vydať len na základe splnomocnenia osobitného zákona
Financovanie	
Z vlastných zdrojov obce	Z prostriedkov štátu
Kontrola	
Orgánmi obce, NKÚ	Orgánmi štátnej správy, NKÚ
Opravný prostriedok proti rozhodnutiu starostu	
Na okresnom súde v obvode, kde je obec	Na štátnom orgáne príslušnom podľa zákona
Používanie pečiatky	
Pečiatka s erbom obce	Pečiatka so štátnym znakom

Zdroj: Katarína Staroňová a Emília Sičáková-Beblavá, 2006, str. 15

Tab. 1. Originálny a prenesený výkon štátnej správy

Tabuľka popisuje jednotlivé kompetencie a úlohy obce v prenesenom výkone štátnej správy a originálnom samosprávnom výkone.

2.3 Majetok obce

Obecný majetok je špecifický druh vlastníctva, viazaný na určitú územnú jednotku, pri ktorom jedinci nemajú nárok na majetkové vyrovnanie, keď trvalo opustia dané územie. Z toho vyplýva, že vzťah k predmetnému vlastníctvu sa nedá považovať za spoluvlastnícky, prípadne označiť ako kolektívne vlastníctvo.

„Majetok obce podľa § 8 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení tvoria:

- Veci vo vlastníctve obce.
- Majetkové práva obce.
- Majetkové práva právnických osôb založených obcou.“

(Papcunová a Balážová, 2006, str. 29)

Obce využívajú majetok na:

- Samosprávne účely – Mesto sa snaží zabezpečiť samosprávne funkcie realizáciou správnych a prenesených kompetencií. Ide napríklad o využívanie majetku na činnosť úradu, činnosť predškolských a školských zariadení, či činnosť zariadení zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Správa a údržba týchto zariadení patrí k povinnostiam obce, alebo rozpočtovej organizácie, ktorú si obec zriadila.
- Verejné účely – Mesto sa snaží zabezpečiť verejno-prospešné služby. Jedná sa o majetok patriaci do technickej infraštruktúry alebo majetok súvisiaci s udržiavaním životného prostredia. Mesto môže za užívanie tohto majetku vyberať poplatky, ktoré kompenzujú náklady na udržiavanie.
- Podnikateľskú činnosť – Mesto využíva najmä dlhodobý majetok, ktorý majú k dispozícii po splnení samosprávnych a verejných účelov. Obec sa týmto majetkom snaží zabezpečiť príjmy do rozpočtu alebo plniť sociálne funkcie, ako napr. riešiť nezamestnanosť v obci.

(Papcunová a Balážová, 2006)

„Vlastníctvo obecného majetku umožňuje miestnej samospráve:

- Výkon originálnych a prenesených kompetencií
- Zabezpečovať určitú kvalitu života obyvateľstvu obce.
- Ovplyvňovať sociálno-ekonomický rozvoj obce.
- Zabezpečovať príjmy do obecného rozpočtu.
- Získať cudzie zdroje na ďalší rozvoj obce.“

(Papcunová a Balážová, 2006, str. 33)

2.4 Vyšší územný celok

VÚC je rovnako samostatný právny subjekt, ktorý je samostatným územným samosprávnym a správnym celkom, ktorý združuje osoby, majúce na jeho území trvalý pobyt. To znamená, že je to územie, ktoré tvoria obce, nachádzajúce sa v jeho hraniciach. Podľa zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve VÚC sa môže VÚC nazývať aj samosprávny kraj. V Slovenskej republike sa nachádza 8 samosprávnych krajov. A tými sú Bratislavský, Žilinský, Nitriansky, Prešovský, Košický, Trnavský, Banskobystrický a Trenčiansky.

(Staroňová a Sičáková-Beblavá, 2006)

3 ROZPOČET OBCE

3.1 Rozpočet

Rozpočet je vymedzený v zákone SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Každý rozpočet je tvorený príjmami a výdavkami. Občania sa môžu k rozpočtu vyjadriť a to v čase 15 dní pred schválením, kedy musí byť rozpočet zverejnený. Pri záverečnom účte, ktorý sa prijíma po skončení rozpočtového obdobia sa postupuje rovnako. Audítor overuje ročnú uzávierku a jeho vyjadrenie sa prikladá k záverečnému účtu. Každý rozpočet má svoju štruktúru príjmov a výdavkov.

V zákone je upravený aj viacročný rozpočet. Jedná sa o rozpočet na aktuálny rok a predbežný rozpočet na nasledujúce dva roky. Jednotlivé položky v príjmoch a výdajoch v rozpočtoch pre budúce roky však nie sú záväzné.

Finančné hospodárenie obce je podriadené jej rozpočtom. Mimo neho je obec podriadená aj plánovaním tvorby a použitia mimorozpočtových peňažných fondov obce. Obecné rozpočty by mali byť stanovované tak, aby obciam umožňovali efektívne, cieľavedomé a samostatné fungovanie samosprávy. Rozpočty predstavujú ekonomickú samostatnosť a obsahujú vzťahy k PO a FO na spravovanom území, rovnako aj finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu. Rozpočty obcí sú napojené na sústavu verejných rozpočtov, ktorými sú zabezpečené niektoré úlohy verejného sektora. Rozpočet obce tvorí základ obecného finančného systému. Je tvorený okrem rozpočtu aj mimorozpočtovými peňažnými fondmi obce aj rozpočtami organizácií, ktoré sú zriadené samosprávou obce.

(Žárska a kolektív, 2007)

3.2 Funkcie rozpočtu

Rozpočet obce má 5 funkcií:

- Alokačná – Trhový mechanizmus nefunguje vždy. Niektoré oblasti ekonomiky potrebujú pomoc od štátu, v prenesenej miere od obce. Ide o verejné statky, ako napr. verejné osvetlenie, ktoré sú bez priameho platcu a teda je nutné, aby ich uhradila obec. Štát tu prostredníctvom rozpočtového mechanizmu ovplyvňuje a zasahuje do ekonomiky tak, že prenesie zodpovednosť za zabezpečenie určitého statku na obec.

- Rozdeľovacia – Podiel z daní, ktorý obec dostane od štátu sa následne opäť prerozdeľuje v závislosti od potrieb mesta na financovanie verejného sektora. Veľkosť podielu je závislá od viacerých ukazovateľov ako napr. počet a štruktúra obyvateľov, rozloha VÚC, ale aj od úloh, ktoré obec musí splniť ako územnosprávny celok.
- Stabilizačná – Obec sa prostredníctvom tejto funkcie rozhoduje, ktorý typ komunálnej politiky bude využívať, a to buď reštriktívny alebo expanzívny. Mesto sa teda snaží prijať určité opatrenia, aby predišlo negatívnym vplyvom v ekonomike.
- Kontrolná – Obec kontroluje prostredníctvom sledovania rozpočtových príjmov a výdavkov, či sa plnia finančno-rozpočtové ciele. Kontrolná funkcia spočíva nie len v kontrole samotnej, ale obec sa prostredníctvom nej snaží aj vytvoriť opatrenia, aby odstránila negatívne následky.
- Stimulačná – Obec sa snaží plniť jednotlivé položky rozpočtu s cieľom uspokojiť potreby jednotlivých subjektov. Zároveň sa pokúša tvoriť príjmy a výdavky do rozpočtu tak, aby motivovali ako nástroj riadenia v rozvoji územia.

(Žárska a kolektív, 2007)

3.3 Príjmy a výdavky rozpočtu

Za vlastné príjmy do rozpočtu obce sa považujú výnosy miestnych daní a poplatkov, nedaňové príjmy z vlastníctva obce, výnosy z finančných prostriedkov obce, sankcie za porušenie disciplíny uložené obcou, dary a výnosy dobrovoľných zbierok, podiely na daniach v správe štátu a taktiež aj niektoré iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

O použití vlastných príjmov rozhoduje obec sama. To neplatí v prípade daru, ak darca určí účel, na ktorý sa majú darované prostriedky použiť. Všetky ostatné prostriedky musia byť použité tak, aby boli v súlade s účelom, na ktorý boli určené.

Z rozpočtu obce sa môžu poskytovať dotácie právnickým osobám, ktorých zakladateľom je obec, a to na konkrétne úlohy a akcie vo verejnom záujme alebo v prospech rozvoja územia obce. Obec môže poskytovať dotácie inej obci alebo vyššiemu územnému celku, ak zabezpečuje niektoré úlohy pre obec alebo ak ide o poskytnutie pomoci pri likvidácii následkov živelnnej pohromy, havárie alebo inej podobnej udalosti na ich území. V rozpočte obce na príslušný rozpočtový rok sa prostriedky rozpočtujú na konkrétnu akciu, úlohu

alebo účel použitia prostriedkov. Podliehajú ročnému zúčtovaniu s rozpočtom obce a ich poskytnutím nemožno zvýšiť celkový dlh obce. (www.vyvlastnenie.sk)

Príjmy	Výdavky
Výnosy miestnych daní a poplatkov	Záväzky obce vyplývajúce z plnenia povinností ustanovených osboitnými predpismi
Nedaňové príjmy z vlastníctva obce	Výdavky na výkon samosprávnych pôsobností obce a činnosť rozpočtových a príspevkových organizácií
Výnosy z finančných prostriedkov obce	Výdavky na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy
Sankcie za porušenie disciplíny uložené obcou	Záväzky vzniknuté v súvislosti s inou obcou alebo VÚC
Dary a výnosy dobrovoľných zbierok	výdavky vyplývajúce z medzinárodnej spolupráce obce
Podiely na daniach v správe štátu	Úroky z prijatých úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí
Dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy	Výdavky súvisiace s emisiou cenných papierov vydaných obcou
Ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu	Iné výdavky ustanovené osobitnými predpismi
Účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo inej obce podľa zmlúv	
Prostriedky z Európskej únie	
Iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi	
Prostriedky mimorozpočtových fondov	
Zisk z podnikateľskej činnosti	
Návratné zdroje financovania	
Združené prostriedky	

Zdroj: Elena Žárska a kolektív, 2007, str. 93

Tab. 2. Príjmy a výdavky

Tabuľka ukazuje, aké všetky položky sa považujú za príjmy a výdavky obce.

3.4 Typy transferov do miestnych rozpočtov

- Dotácie (granty) – Výška a štruktúra dotácie určená obciam je závislá od viacerých faktorov, jedným z nich je aj účel. Ak nepoznáme účel, na ktorý má byť dotácia použitá a je nie je určená za stanovených podmienok, hovoríme o neúčelovej

dotácii. V opačnom prípade ide o dotáciu účelovú. Pokiaľ ide o účely, poznáme kritériálne, blokové a projektové dotácie.

- Kritériálne dotácie môže samospráva dostať v prípade, že splní legislatívne podmienky. Obec ich obdrží na základe prepočtu určitých vzorcov, kde hlavné premenné tvoria rôzne faktory ako napr. normatív na žiaka, na lôžko v zdravotníckom zariadení apod.
 - Ak by bol výpočet na základe vzorca príliš administratívne komplikovaný, obec dostáva blokovú dotáciu. Využíva sa najmä pri špecifických verejných službách ako napr. dopravné komunikácie, či bývanie.
 - Na projektové dotácie nemajú samosprávy nárok zo zákona, ale musia vypracovať projekt a zaviazat' sa, že ho budú spolufinancovať. Ak je projekt schválený, obec dostane dotáciu, ale efektívnosť jej využitia je kontrolovaná.
- Dane – Ide o miestne dane a podielové dane. Zákon určuje možnosť zvoliť si typ dane, účel dane aj to, ktorá úroveň verejnej správy ju môže uvaliť, zasahovať do nej, či ju vyberať. Miestne dane si môže obec nechať celé ako napr. majetkové dane. Pri podielových daniach si obec nechá len časť výnosu a zvyšok zas ide do iného rozpočtu verejnej správy. Sem patria dane z príjmov, či DPH.
 - Užívateľské poplatky – Sem patria poplatky, ktoré mesto vyberá za poskytovanie určitých služieb. Mesto sa stará za odvoz odpadov a jeho obyvatelia teda musia zaplatiť poplatok za komunálny odpad. Môže ísť aj o zariadenia obce, ktoré sú dotované obcou a ich užívateľ platí poplatok, napr. plavárne, športové zariadenia, múzeá apod. (Žárska a kolektív, 2007)
 - Finančné vyrovnávanie – „Mechanizmy finančného vyrovnávania sú založené na prvkoch solidarity a participácie. Solidarita vyplýva zo zainteresovanosti silných na problémoch slabých. Neznamená však rovnosť, teda aby sa príjmová základňa vyrovnala na jednu úroveň (napr. rovnaké príjmy na 1 obyvateľa. Takýto stav by pôsobil destimulačne na činnosť samospráv. Je potrebné vyrovnávať ale len do určitej hranice.“ (Žárska a kolektív, 2007, str. 88)

4 FINANČNÁ ANALÝZA

Zhodnotenie finančnej situácie určenej jednotky je hlavným predmetom finančnej analýzy. Finančná situácia predstavuje zhodnotenie výsledkov, ktoré jednotka dosiahla v jednotlivých oblastiach určitej činnosti. Úlohou finančnej analýzy je určenie činiteľov a ich intenzity podieľania sa na formovaní finančnej situácie. K splnení tejto úlohy je potrebná systematizácia týchto činiteľov a poznanie charakteru ich pôsobenia. Tie sa dajú rozdeliť do dvoch skupín:

- Externé činitele, ktoré pôsobia na jednotku z jeho okolia. Majú podobu štátnych opatrení alebo zásahov. Jedná sa o daňovú alebo menovú politiku. Tieto účinky štátu jednotka nemôže ovplyvniť a teda majú objektívny charakter.
- Interné činitele, ktoré si jednotka môže ovplyvniť sama.

Finančná analýza, ktorá je zameraná na poznanie činiteľov pôsobiacich na finančnú situáciu jednotky umožňuje odhalenie silných a slabých stránok. Predstavuje teda užitočný a účinný diagnostický prostriedok pri posudzovaní „zdravia“ jednotky.

V závislosti od uhlu pohľadu na čas sa rozlišujú dva typy finančných analýz:

- Ex post, ktorá sa zameriava na súčasné výsledky, ktoré sú vysvetlené pohľadom do minulosti.
- Ex ante, ktorá uplatňuje pohľad do budúcnosti prostredníctvom predikcie finančného vývoja.

Pri analýze ex post je dôležité vyriešiť otázky typu, ako zabezpečiť spoľahlivú údajovú základňu, ako zvoliť postup analýzy, ktorý rešpektuje logickú a chronologickú nadväznosť jednotlivých etáp, či ako uplatniť metódy objektivizujúce závery analýzy. Pramene údajov sú tvorené predovšetkým súvahami (bilanciami), výkazmi ziskov a strát (výsledkami) a výkazmi o zmene hotovosti (výkazmi cash flow). Každý výkaz sprostredkuje informácie o určitej oblasti financií, ktoré sú pre analýzu nevyhnutné.

Súvaha predstavuje výkaz sprostredkujúci informácie o majetku (aktívach) jednotky a finančných zdrojoch jeho krytia (pasívach). Na základe štruktúry aktív je možné analyzovať a hodnotiť najmä schopnosť jednotky hrať svoje záväzky (likvidita), štruktúra pasív pomáha analyzovať stupeň finančnej samostatnosti (zadĺženosti) jednotky.

Výkaz ziskov a strát sprostredkováva informácie o výnosoch a nákladoch. Rozdielom týchto dvoch hodnôt sa dostaneme k hospodárskemu výsledku za určité obdobie. Výsledovka je výkaz, ktorý umožňuje analýzu činiteľov determinujúcich tvorbu hospodárskeho výsledku, a preto je veľmi významná pre finančnú analýzu.

Výkaz cash flow informuje o o príjmoch a výdajoch jednotky a o ich rozdieloch – peňažných prostriedkoch. Účtovníctvo sa riadi tzv. akruálnym princípom, tj. náklady a výnosy sa účtujú za obdobia, s ktorými vecne a časovo súvisia a nie za obdobie, v ktorom sa prejavujú ako príjmy, či výdaje. Z toho vyplýva, že výnosy jednotky nie sú zhodné s jej príjmami, náklady nie sú zhodné s výdajmi a v dôsledku toho ani hospodársky výsledok nie je totožný s peňažnými prostriedkami, ktoré má jednotka k dispozícii.

(Lesáková, 1996)

5 INTERNÝ AUDIT

„Audit vo všeobecnosti môžeme charakterizovať tak, že v ňom ide o systematický proces objektívneho získavania a vyhodnocovania dôkazov týkajúcich sa informácií o činnostiach a udalostiach s cieľom zistiť mieru súladu medzi týmito informáciami a stanovenými kritériami a oznámiť výsledky zainteresovaným orgánom.“ (Oláh, 2008, str. 15)

Konkrétne ide o činnosť overujúcou správnosť a úplnosť riadnej, mimoriadnej alebo konsolidovanej účtovnej závierky v prípadoch určených zákonom. Audit napomáha získať prehľad o finančnej a majetkovej situácii jednotky, o príjmoch a výdavkoch, o záväzkoch apod.

Audítor je verejný overovateľ, inak povedané účtovný znalec na posudzovanie účtovných zápisov. Overuje účtovné alebo iné majetkové doklady a rozhodovacie a komunikačné procesy v rámci orgánu verejnej správy. V užšom význame ide o overovanie účtovných výkazov a finančných správ. Audítor musí byť nezávislý, korektný, presný, čestný, profesionálne kompetentný, zodpovedný a odborne spôsobilý. Pri vykonávaní svojej úlohy musí hodnotiť a posudzovať objektívne. Audítorská činnosť sa prispôsobuje podľa účelu a teda môže byť zameraná aj na kontrolu riadiacich štruktúr, personálu, etického správania zamestnancov apod. (Oláh, 2008)

5.1 Audítorská správa

Vo verejnej správe sa rozlišujú tri druhy audítorských správ. Ide o audítorskú správu,, čiastkovú audítorskú správu a ročnú správu o činnosti vnútorného audítora. Vnútorný audítor každoročne vyhotoví audítorskú správu a zašle ju Ministerstvu financií Slovenskej republiky alebo iným orgánom, ak sa riešenie výsledku daného auditu radí do ich pôsobnosti, vedeniu auditovaného subjektu, vedúcemu príslušného ústredného orgánu (ministromi) a orgánom trestnej činnosti, ak je podozrenie z trestnej činnosti pri výsledku z vnútorného auditu. Každá ročná správa o o činnosti vnútorného audítora musí obsahovať nasledovné informácie:

- Názov a sídlo ústredného orgánu, v ktorom je vnútorný audítor zamestnaný
- Počet vykonaných vnútorných auditov jednotlivých auditovaných jednotkách
- Použité typy vnútorných auditov a metódy použité pri vykonaní týchto auditov

- Stručné popísanie objavených nedostatkov a odporúčania navrhnuté na nápravu. Audítor sa zameriava na tie nedostatky, ktoré by mohli závažným spôsobom narušiť činnosť auditovaného subjektu.
- Počet odporúčaní v kalendárnom roku, v ktorom je táto správa vypracovaná. Je nutné tieto odporúčania rozdeliť na zohľadnené a nezohľadnené, pri ktorých je nutné uviesť aj dôvod nezohľadnenia.
- Informáciu o tých odporúčaníach, pri ktorých nevedno, či boli alebo neboli zohľadnené a dôvod, prečo nastala daná situácia.
- Informáciu o minuloročných odporúčaníach, zohľadnených v novom roku.
- Vyhlásenie vnútorného audítora o pravdivosti a overiteľnosti údajov v audítorskej správe.
- Dátum a miesto vyhotovenia.
- Meno a podpis vnútorného audítora. (Oláh, 2008)

II PRAKTICKÁ ČASŤ

6 MESTO MARTIN

6.1 História a administratívne členenie

Prvé známky o existencii mesta Martin pochádzajú z roku 1284, konkrétne za vlády panovníka Ladislava IV. Panovník Karol Róbert udelil Martinu mestské privilégium, v dôsledku čoho 3. októbra 1340 bola obec povýšená na mesto. Martin sa od júla 1996 stal v rámci územno-administratívneho členenia okresným mestom v Žilinskom kraji. V roku 1994 sa Martin stal ustanovením Národnej rady Slovenskej republiky Centrom národnej kultúry Slovákov. (Kolektív autorov, 2008)

Zdroj: www.ines.ws

Obr. 2. Poloha mesta Martin

Podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska zaraďujeme Martin do Fatransko-tatranskej oblasti, severnej časti geomorfologického celku Turčianska kotlina a oddielu Turčianske nivy. Je to kotlina, ktorá je ohraničená Malou a Veľkou Fatrou, Žiarom a Kremnickými vrchmi. Stred mesta je v nadmorskej výške 394 metrov nad morom. Jeho rozloha je 67 736 km² a v súčasnosti je Martin ôsmym najväčším mestom na Slovensku, hneď po všetkých krajských mestách. Martin je okresné mesto, ktoré sa zaraďuje do Žilinského kraja a nachádza sa na severnej časti stredného Slovenska. (Kolektív autorov, 2008)

6.2 Samospráva

„Mesto Martin je samostatný samosprávny územný celok Slovenskej republiky, združujúci občanov s trvalým pobytom a subjekty sídliace, alebo vykonávajúce svoju činnosť na území mesta. Mesto je právnickou osobou, ktorá hospodári s vlastným majetkom a svojimi

majetkovými právmi. Mestu možno ukladať povinnosti a zasahovať do jeho opatrení len zákonom. (zákon SNR č. 369/1990 Z. z. zo 6. septembra 1990 o obecnom zriadení) a na základe medzinárodnej zmluvy. Základnou úlohou mesta pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jeho územia a o potreby jeho obyvateľov.“ (www.martin.sk)

6.3 Obyvateľstvo mesta Martin

Mesto je zložené zo siedmich mestských častí. Medzi ne patria Stred, Sever, Košúty, Ľadoveň-Jahodníky-Tomčany, Priekopa, Záturčie a Podháj-Stráne. Na čele občanov mesta Martin stojí primátor Mgr. art. Andrej Hrnčiar a jeho volebné obdobie má trvácnosť do decembra 2014. Ako je z tabuľky možné vidieť, počet obyvateľov v Martine každým rokom klesá. Tento jav je spôsobený tým, že každý rok sa rodí menej detí a mladí ľudia sa sťahujú za prácou, najmä do zahraničia.

Mestská časť	Počet obyvateľov	Počet obyvateľov	Počet obyvateľov	Počet obyvateľov	Počet obyvateľov
	2007	2008	2009	2010	2011
Ľadoveň-Jahodníky-Tomčany	12 289	12 101	12 133	11 902	11 725
Stred	7 383	7 778	7 783	6 303	6 222
Sever	7 236	7 123	6 852	6 704	6 573
Košúty	6 231	6 068	6 047	6 059	5 959
Podháj - Stráne	7 371	7 216	7 218	7 173	7 111
Priekopa	9 609	9 579	9 580	9 552	9 510
Záturčie	8 178	8 060	7 927	7 805	7 681
Trvalý pobyt "Martin"				1 704	2 023
Spolu	58 297	57 925	57 540	57 202	56 804

Zdroj: interné materiály

Tab. 3. Počet obyvateľstva mesta Martin

6.4 Priemysel

V minulosti, v časoch ČSSR bol jedným z najväčších výrobcov v ťažkom strojárskom a zbrojárskom priemysle. V súčasnosti sú najväčšími zamestnávateľmi v Martine podniky Neografia, Ecco, Hoechst-biotika a Volkswagen, Univerzitná nemocnica ale aj mesto samotné. V oblasti cestovného ruchu je veľmi obľúbené zimné stredisko Martinské hole. Z tabuľky vyplýva, že najviac podnikov v Martine je vo vlastníctve štátu alebo FNM,

naopak najmenej podnikov je vo vlastníctve mesta samotného. Päťina podnikov v meste je vo vlastníctve zahraničných osôb. (Interné materiály mesta)

7 POROVNANIE JEDNOTLIVÝCH ROZPOČTOV MESTA MARTIN ZA ROKY 2009–2011

Mesto Martin si v rozpočtovom procese zostavuje a schvaľuje svoj rozpočet, plní ho aj so zmenami, ktoré uskutoční, monitoruje a hodnotí ho a zároveň pripravuje a schvaľuje záverečný účet mesta. Okrem rozpočtu na aktuálny rok zostavuje aj ďalšie dva rozpočty na nasledujúce roky, tzn. že používa viacročný rozpočet. Rozpočtový rok je totožný s kalendárnym rokom a uplatňuje sa v ňom rozpočtová a programová klasifikácia.

Programový rozpočet je tvorený programami, podprogramami a prvkami (projektmi), kde program je skupina navzájom súvisiacich činností, ktoré slúžia na splnenie cieľov a zámerov mesta a podprogram tvorí len časť programu a slúži k špecifikácii jeho tematických a výdavkových skupín. Pri rozpočtovom programovaní mesto Martin kladie dôraz na vzťah medzi verejnými zdrojmi, očakávanými výstupmi a výsledkami realizovaných rozpočtových programov, ktoré sú financované z rozpočtu mesta.

Rozpočet sa delí na bežný rozpočet, tvorený bežnými príjmami a výdavkami, kapitálový rozpočet, tvorený kapitálovými príjmami a výdavkami a na finančné operácie, ktorými sa vykonávajú prevody z peňažných fondov mesta. Ďalší spôsob členenia je podľa programovej štruktúry. Toto členenie obsahuje aj zábery, ciele a merateľné ukazatele. Súčasťou rozpočtu mesta sú aj rozpočty príjmov a výdavkov rozpočtových a príspevkových organizácií zriadených mestom.

Návrh rozpočtu mesta Martin zostavuje ekonomický odbor MsÚ. Ten ho musí prerokovať s prednostkou MsÚ a s primátorom, ktorý ho odsúhlasí. Takto odsúhlasený rozpočet sa predkladá na prerokovanie predsedom komisií MsZ, VMČ, ekonomickej komisii, MsR a na schválenie MsZ. Maximálne 30 dní, no minimálne 15 dní pred zasadnutím MsZ, ktoré rozpočet schvaľuje musí byť rozpočet zverejnený na internetových stránkach a na úradnej tabuli mesta.

V prípade, že sa návrh rozpočtu neschváli do 31. decembra bežného roku, mesto hospodári podľa starého rozpočtu. Mesačné výdavky však nesmú prekročiť 1/12 celkových výdavkov. Toto riešenie sa nazýva rozpočtové provizorium.

Mesto Martin používa vzorec na výpočet podielu obce na výnose dane, uvedený v prílohe č. 1.

7.1 Porovnanie plnenia príjmov za roky 2009-2011

7.1.1 Porovnanie daňových príjmov

Ani v jednom z rokov 2009–2011 mesto nemalo iné daňové príjmy, než aké sú popísané v tabuľke. Mesto teda nemalo príjmy z daní z medzinárodného obchodu a transakcií, z poisťného, sankcií alebo iných daní. Z tabuľky vyplýva, že v roku 2010 nastal pokles daní z príjmov a kapitálového majetku, ktorú tvorí DzP FO. Tento stav je spôsobený krízou, ktorá v tom roku vrcholila. V roku 2010 prišla veľká časť obyvateľstva o zamestnanie a zároveň bola prijatá reforma o odpočítateľných položkách. V dôsledku toho štát vybral menej peňazí na dani a mesto Martin obdržalo menší podiel z danej dane. Daň z nehnuteľností je tvorená daňou z pozemkov, zo stavieb a z bytov a nebytových priestorov. V dani za tovary a služby sú zahrnuté dane za špecifické služby ako daň za psa, za nevýherné hracie prístroje, za predajné automaty, či za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta.

	2009	2010	2011
Dane z príjmov a kapitálového majetku	13 867 163	11 207 696	13 773 399
Dane z majetku	2 593 683	2 617 099	2 627 941
Dane za tovary a služby	1 727 545	1 761 036	1 799 397
Daňové príjmy	18 188 391	15 585 831	18 200 737

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 4. Daňové príjmy v rokoch 2009–2011 v €

7.1.2 Porovnanie nedaňových príjmov

Mesto Martin v rokoch 2009 – 2011 nemalo žiadne príjmy úrokov zo zahraničných úverov, pôžičiek, návratných finančných výpomocí a vkladov. Príjmy z podnikania majetku tvoria príjmy, v ktorých ma mesto účasť. Každoročne sa jedná o približne štyri firmy, ktoré platia mestu dividendy a to v minimálnej výške cca. 9 000 EUR a v najvyššej výške približne 140 000 EUR. Príjmy z vlastníctva tvoria príjmy z prenajatých budov, priestorov, pozemkov apod. Každý rok dostane mesto za poskytnutie tohto majetku minimálnu čiastku cca. 850 EUR a najviac cca. 450 000 EUR. Martin disponuje veľkým množstvom pozemkov a budov a v prípade predaja takéhoto majetku potom mesto obdrží vysoký príjem tak ako to vidieť v tabuľke pri kapitálových príjmoch. Nárast kapitálových príjmov v roku 2011 je spôsobený aj príjmom z odpredaja bytov, ktorý sa predtým sledoval osobitne a nie pod danou položkou.

	2009	2010	2011
Príjmy z podnikania a vlastníctva majetku	914 840	895 059	822 255
Administratívne poplatky a iné poplatky a platby	1 562 369	1 402 498	1 665 060
Kapitálové príjmy	324 974	692 917	979 340
Úroky z tuzemských úverov, pôžičiek, návratných finančných výpomocí, vkladov a ážio	4 916	3 972	5 099
Iné nedaňové príjmy	184 570	190 999	182 019
Nedaňové príjmy	2 991 669	3 185 445	3 653 773

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 5. Nedaňové príjmy v rokoch 2009 –2011 v €

7.1.3 Porovnanie grantov a transferov

V ani jednom z daných rokov mesto neobdržalo zahraničné transfery. Martin každý rok dostáva tuzemský grant na Turčianske hry mládeže vo výške cca. 500 až 1 000 EUR. Najvyššiu položku, čo sa týka príjmov tvoria každý rok transfery v rámci verejnej správy. Jedná sa napríklad o transfer na činnosť stavebného úradu, či matričnú činnosť vo výške cca. 50 000 EUR pre obe. Ďalej štát poskytuje nemalé čiastky transferov do školstva, na dávky v hmotnej núdzi alebo na ochranu prírody. Najvyššia časť transferov však každý rok ide na prenesené kompetencie v školstve a to cca. vo výške 4,6 milióna EUR.

Mestu sa darí každý rok získať rôzne zahraničné granty. Najúspešnejšie však bolo v roku 2010, kedy spolupracovalo s českými i holandskými spoločnosťami. Holandské spoločnosti sú dlhodobými partnermi mesta Martin. Mesto prijíma granty najmä na budovanie verejných priestranstiev, ihrísk a pod.

	2009	2010	2011
Tuzemské bežné granty a transfery	6 482 620	6 394 200	5 613 479
Tuzemské kapitálové granty a transfery	214 121	3 281 799	544 076
Zahraničné granty	46 617	103 503	23 983
Granty a transfery	6 743 358	9 779 502	6 181 538

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 6. Granty a transfery v rokoch 2009 –2011 v €

7.1.4 Porovnanie príjmov z finančných operácií

Mesto za celé tri roky nemalo príjmy zo splátok zahraničných úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí a ani z predaja privatizovaného majetku Fondu

národného majetku SR a Slovenského pozemkového fondu. Z tabuľky vyplýva že najväčšie položky predstavujú príjmy z ostatných finančných operácií. Tieto sú tvorené zostatkom prostriedkov zo štátneho rozpočtu z predchádzajúcich rokov alebo prevodmi prostriedkov z peňažných fondov. Martin získal v roku 2011 podiel zo zníženia základného imania firmy, v ktorej mesto vlastní akcie. Konkrétne šlo o čiastku 170 335 EUR zvyšok mesto získalo predajom 4 akcií inej spoločnosti.

	2009	2010	2011
Zo splátok tuzemských úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí (len istín)	0	0	8 658
Z predaja majetkových účastí	0	0	171 397
Z ostatných finančných operácií	1 550 592	2 663 722	1 177 147
Príjmy z transakcií s finančnými aktívami a pasívami	1 550 592	2 663 722	1 357 202

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 7. Príjmy z transakcií s finančnými aktívami a pasívami v €

Za celé tri roky mesto neprijalo ani jeden zahraničný úver, pôžičku, či iné návratné finančné výpomoci. Najväčšia časť úverov bola prijatá na rekonštrukciu základných škôl, stredných škôl a učilíšť, zvyšné finančné prostriedky boli použité na nákup montovaných buniek bez domov, na rekonštrukciu ciest a opravu historických budov mesta. V roku 2011 neboli naplánované žiadne väčšie investičné projekty a mesto sa nechcelo nad mieru zadlžovať, preto prijalo úvery vo výrazne nižšej výške oproti dvom predchádzajúcim rokom.

	2009	2010	2011
Tuzemské úvery, pôžičky a návratné finančné výpomoci	2 306 625	3 083 086	453 992
Prijaté úvery, pôžičky a návratné finančné výpomoci	2 306 625	3 083 086	453 992

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 8. Prijaté úvery, pôžičky a návratné finančné výpomoci v €

7.2 Porovnanie čerpania výdavkov za roky 2009–2011

V súčasnosti sa v meste Martin berie pri hodnotení čerpania výdavkov ohľad viac na programovú štruktúru, než na delenie na bežné a kapitálové výdavky a finančné operácie, ktoré však uvádzam pre väčšiu prehľadnosť. V roku 2009 sa používalo delenie podľa

desiatich oddielov, platných pre všetky mestá na Slovensku rovnako. Od roku 2010 si mestá volia programy.

Mesto Martin si rozdelilo svoje programy nasledovne:

- Plánovanie, management a kontrola
- Ľudské zdroje
- Propagácia a prezentácia mesta
- Údržba majetku mesta
- Ochrana životného prostredia
- Prostredie pre život a oddych občanov
- Služby občanom
- Bezpečnosť a poriadok
- Rozvoj bývania
- Cestná doprava, miestne komunikácie a verejné priestranstvo
- Kultúra
- Šport
- Vzdelávanie
- Sociálna starostlivosť
- Dlhová služba
- Podporná činnosť

7.2.1 Porovnanie bežných výdavkov

Vo všetkých rokoch bol schválený rozpočet dodržaný v členení podľa programov, funkčnej aj ekonomickej klasifikácie. V roku 2010 došlo aj k miernym úsporám. Nedočerpané zostali prostriedky pridelené výborom mestských častí účelovo viazané na údržbu drevín a prostriedky z Recyklačného fondu. V bežných výdavkoch došlo v roku 2011 k výraznému šetreniu finančných prostriedkov, najmä výdavkov mestských častí, spolufinancovanie projektov z fondov EÚ – mikroprojekt „Chodník zdravia“, neboli vyčerpané finančné prostriedky účelovo určené na výrub drevín, ani prostriedky z Recyklačného fondu a pod.

	2009	2010	2011
Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania	7 720 347	7 640 883	7 751 202
Poistné a príspevok do poisťovní	2 701 366	2 704 362	2 820 681
Tovary a služby	10 020 467	10 730 089	9 714 370
Bežné transfery	3 986 494	4 022 373	4 259 332
Splácanie úrokov a ostatné platby súvisiace s úvermi, pôžičkami a návratnými finančnými výpomocami	100 587	108 007	128 960
Bežné výdavky	24 529 261	25 205 714	24 674 545

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 9. Bežné výdavky v rokoch 2009 –2011 v €

7.2.2 Porovnanie kapitálových výdavkov

V roku 2011 nastal pokles výdavkov na obstarávanie kapitálových aktív. Je to spôsobené posunutím prác na viacerých investičných akciách ako napr. rekonštrukcia pešej zóny, či námestia.

V roku 2010 poskytlo mesto Martin dotáciu Martinskej fakultnej nemocnici na zriadenie detského rehabilitačného oddelenia. Táto dotácia bola jednorazová, mesto len výnimočne takýmto spôsobom podporuje iné jednotky. V prvom rade je cieľom mesta mať dostatok finančných prostriedkov pre seba a svojich občanov, až potom sleduje ciele iných. Martinská fakultná nemocnica je príspevková organizácia, ktorá je zriadená štátom a teda nie je vo vlastníctve mesta Martin.

	2009	2010	2011
Obstarávanie kapitálových aktív	3 572 436	4 438 606	1 219 918
Kapitálové transfery	0	200 000	0
Kapitálové výdavky	3 572 436	4 638 606	1 219 918

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 10. Kapitálové výdavky v €

7.2.3 Porovnanie výdavkov na finančné operácie

Najväčšiu položku každoročne tvoria splátky istín. V roku 2011 bol splatený úver prijatý v roku 2001 na realizáciu investičných akcií v celkovom objeme 5 642 966 EUR a dobou splatnosti 10 rokov, taktiež bol splatený aj krátkodobý úver z eurofondov na rekonštrukciu škôl a leasing na automobil obstaraný v roku 2007.

	2009	2010	2011
Úvery, pôžičky, návratné finančné výpomoci, účasti na majetku a ostatné výdavkové operácie	116 180	25 000	0
Splácanie istín	1 002 868	3 334 635	1 270 365
Výdavky z transakcií s finančnými aktívami a finančnými pasívami	1 119 048	3 359 635	1 270 365

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 11. Výdavky z transakcií s finančnými aktívami a finančnými pasívami v €

7.3 Porovnanie vybraných výdavkov

Ako najzaujímavejšie výdavky na mňa pôsobia výdavky na mestskú hromadnú dopravu, výdavky na šport a na vzdelávanie. V nasledujúcej tabuľke sú preto porovnávané práve tieto tri položky.

	2009	2010	2011
Mestská hromadná autobusová doprava	1 327 790	1 299 372	1 955 000
Šport	1 545 256	708 381	562 616
Vzdelávanie	11 603 052	10 499 690	10 457 788

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 12. Vybrané výdavky mesta Martin v €

7.3.1 Porovnanie výdavkov na mestskú autobusovú dopravu

Mestská autobusová doprava je každoročne stratová. Mesto ju preto finančne podporuje, aby zabezpečila prepravu osôb za prijateľné ceny pre obyvateľov. Martin vykonáva výkony vo verejnom záujme v oblasti autobusovej dopravy SAD Žilina, a.s. Mesto Martin vydalo na túto činnosť licenciu a súčasne výkony pri zabezpečovaní hromadnej dopravy medzi mestom a SAD Žilina, a.s. sú zabezpečované na základe zmluvy.

V roku 2010 prispela MHD skoro 1,3 milióna EUR. Finančné prostriedky zahŕňali aj doplatok straty z roku 2009 vo výške cca 300 000 EUR. Mesto však neuhradilo celú stratu, cca. pol milióna prenieslo do ďalšieho roka. V roku 2011 sa výška straty zvýšila až na skoro 2 milióny EUR. Mesto doplatilo aj stratu z roku 2010, ale do roku 2012 prenáša cca. 160 000 EUR.

V roku 2011 sa výrazne zvýšila strata, ktorú musí Martin uhradiť. Je to spôsobené rozšírením služieb tzv. „Martinských striel“. Sú to podnikatelia, ktorí poskytujú rovnaké služby ako mestská hromadná doprava, no k svojej činnosti používajú menšie, za to

rýchlejšie vozidlá. Pre ľudí, ktorí nemajú zľavové preukazy u mestskej hromadnej dopravy majú výhodnejšie ceny lístkov. A teda veľká časť zákazníkov prešla od MHD k martinským strelám.

7.3.2 Porovnanie výdavkov na šport

Z tab. č. 10 vyplýva, že v priebehu rokov klesli výdavky na šport skoro až o 1 milión EUR. Keďže štát pridelil mestu Martin v rámci podielových daní menej finančných prostriedkov, poslanci MsZ rozhodli, že výrazne znížia športové výdavky. Najvyššiu položku každoročne tvorí správa športových zariadení. Mesto každoročne podporuje dotáciami športové kluby a telovýchovné organizácie a športové akcie organizované mestom

7.3.3 Porovnanie výdavkov na vzdelávanie

Väčšina výdavkov na vzdelávanie je tvorená mzdami učiteľov, vychovávateľov a pod. a energiami, preto ich nie je možné nijakým výrazným spôsobom obmedziť. Najväčšiu položku každoročne tvoria výdavky na základné a na druhom mieste materské školy. Mimo tieto mesto podporuje aj neštátne školy a školské zariadenia, školský úrad, školské linky, školské stravovanie a obnovu základných škôl.

7.4 Výsledok hospodárenia s vylúčením finančných operácií

Do roku 2010 platil zákon, v ktorom platilo, že obce i VÚC mohli mať schodkové rozpočty, pokiaľ stratu vykryli finančnými operáciami. Od roku 2011 tento zákon neplatí a mesto môže mať rozpočet len prebytkový alebo vyrovnaný.

	2009	2010	2011
Bežné príjmy	27 384 323	24 535 431	26 494 388
Kapitálové príjmy	539 095	4 015 347	1 541 660
Bežné výdavky	24 529 263	25 205 715	24 674 545
Kapitálové výdavky	3 572 434	4 638 605	1 219 918
Prebytok/schodok	-178 279	-1 293 542	2 141 585

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 13. Výsledok hospodárenia s vylúčením finančných operácií v €

Z tabuľky vyplýva, že mesto Martin využívalo možnosť, akú tento zákon poskytoval a teda výsledok hospodárenia v rokoch 2009 a 2010 bol záporný. Táto strata bola vykrytá finančnými operáciami. V roku 2011 splnili podmienku zákona a výsledok hospodárenia je prebytkový.

8 VYBRANÉ UKAZOVATELE HOSPODÁRENIA MESTA MARTIN

Keďže na Slovensku sa žiadna finančná analýza v obciach nevykonáva, budem sa inšpirovať finančnou analýzou v podnikoch, pretože si myslím, že vedieť zanalyzovať finančnú situáciu v meste je rovnako dôležité ako v súkromnom sektore. Samozrejme vyberiem len tie ukazovatele, ktoré je možné aplikovať aj na mesto. Pre svoje potreby volím finančnú analýzu typu ex post.

8.1 Zlaté bilančné pravidlo

Zlaté bilančné pravidlo hovorí o tom, že dlhodobý majetok by mal byť financovaný dlhodobými zdrojmi a obežný majetok by mal byť financovaný krátkodobými zdrojmi. Prekapitalizáciu mesto využíva ak financuje dlhodobý aj obežný majetok dlhodobými zdrojmi. Tento spôsob financovania je menej rizikový, no za to menej výnosný. Opakom prekapitalizácie je podkapitalizácia. V tejto situácii mesto financuje obežný aj dlhodobý majetok krátkodobými zdrojmi. Tento spôsob je rizikovejší, no za to viac výnosný.

Z tabuľky vyplýva, že v sledovanom období sú hodnoty o niečo menšie ako 1. To znamená, že mesto časť dlhodobého majetku kryje aj krátkodobým majetkom. Mesto teda využíva miernu podkapitalizáciu.

	2009	2010	2011
Dlhodobý majetok	90 795 531	89 923 813	87 546 250
Dlhodobé zdroje	87 378 588	85 142 500	84 343 645
Dlhodobé zdroje/ dlhodobý majetok	0,96	0,95	0,96

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 14. Zlaté bilančné pravidlo v €

8.2 Sila finančnej páky

Na mieru zadlženosti vlastného kapitálu poukazuje ukazovateľ sila finančnej páky, ktorý porovnáva cudzie a vlastné zdroje mesta. Vo všeobecnosti platí, že vlastné zdroje sú pre mesto menej rizikové, ale drahšie, za to cudzie zdroje sú pre obec lacnejším, no rizikovejším zdrojom krytia.

$$\text{Sila finančnej páky} = \frac{\text{cudzie zdroje}}{\text{vlastné zdroje}} + 1 \quad (1)$$

Z tabuľky vyplýva že mesto Martin využíva ku krytiu svojich záväzkov viac vlastné zdroje. Myslím si, že financovať svoj majetok z vlastných zdrojov je pre mesto Martin výhodnejšie, pretože prijímaním cudzích zdrojov ako sú bankové úvery apod. sa mesto môže ľahko zadĺžiť.

	2009	2010	2011
Vlastné zdroje	89 529 381	87 123 057	86 024 786
Cudzie zdroje	10 642 168	9 029 325	8 108 856
Finančná páka	1,119	1,104	1,094

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 15. Sila finančnej páky v €

8.3 Ukazovateľ stability

Tento ukazovateľ poukazuje na mieru finančnej nezávislosti mesta. Hodnota výsledku by mala byť väčšia než 50 %. V opačnom prípade môže mať mesto problémy so stabilitou finančnej situácie. Ak by hodnota klesla pod 25 %, je situácia v meste kritická a mala by sa okamžite riešiť.

$$\text{Ukazovateľ stability} = \frac{\text{vlastné zdroje}}{\text{celkové zdroje}} \times 100 \quad (2)$$

Z tabuľky vyplýva, že mesto Martin je v danom období veľmi finančne stabilné. Situácia sa však môže zmeniť, pretože najvyššiu časť vlastných zdrojov tvoria dane z príjmov FO, ktoré mestám posieľa štát. Štát sa môže rozhodnúť, že v niektorom roku pošle mestu výrazne menší podiel a teda ukazovateľ stability môže nadobudnúť horších hodnôt.

	2009	2010	2011
Vlastné zdroje	89 529 381	87 123 057	86 024 786
Celkové zdroje	105 129 018	103 151 131	101 172 270
Ukazovateľ stability	85,16	84,46	85,03

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 16. Ukazovateľ stability v %

8.4 Likvidita III. stupňa (bežná)

Ukazovateľ bežná likvidita ukazuje, koľkokrát je mesto Martin schopné zo svojich obežných aktív uhradiť krátkodobé dlhy v prípade, že všetky svoje obežné aktíva premení na peniaze. Ukazovateľ tejto bežnej likvidity, je zo všetkých ukazovateľov likvidít najviac užitočným ukazovateľom.

$$\text{Likvidita III. stupňa} = \frac{\text{obežné aktíva}}{\text{krátkodobé pasíva}} \quad (3)$$

Z tabuľky vyplýva, že mesto Martin je v danom období schopné hraďiť svoje krátkodobé pasíva svojimi obežnými aktívami približne sedem násobne. V poslednom roku sa tento ukazovateľ mierne zvýšil. Daná zmena je spôsobená miernym nárastom obežných aktív a miernym poklesom krátkodobých pasív. Nijaká radikálna zmena však nenastala.

	2009	2010	2011
Obežné aktíva	14 210 584	13 221 241	13 617 307
Krátkodobé pasíva	2 150 793	1 980 557	1 681 141
Likvidita III. stupňa	6,61	6,68	8,10

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 17. Likvidita III. stupňa

8.5 Likvidita II. stupňa (pohotová)

Týmto ukazovateľom získa mesto praktickejšiu hodnotu. Z obežných aktív je vyňatá hodnota zásob, ktoré sú najmenej likvidným obežným majetkom.

$$\text{Likvidita II. stupňa} = \frac{\text{obežné aktíva} - \text{zásoby}}{\text{krátkodobé pasíva}} \quad (4)$$

Z tabuľky vyplýva, že likvidita II. stupňa sa výrazne nelíši od likvidity III. stupňa. Táto podobnosť výsledných hodnôt je spôsobená tým, že zásoby v súvahách tvoria len veľmi malú položku. Mesto Martin má v zásobách len kancelársky materiál, pohonné látky, výzbroj policajnej služby a darčkové predmety. Nevyrába žiadne výrobky, a preto položka zásoby výrazne neovplyvňuje likviditu.

	2009	2010	2011
Obežné aktíva - zásoby	14 153 655	13 114 666	13 573 234
Krátkodobé pasíva	2 150 793	1 980 557	1 681 141
Likvidita II. stupňa	6,58	6,62	8,07

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 18. Likvidita II. stupňa

8.6 Likvidita I. stupňa (okamžitá)

Je zo všetkých ukazovateľov likvidity najpraktickejším ukazovateľom. Vyjadruje koľkokrát je mesto Martin schopné uhradiť svoje záväzky finančnými prostriedkami z bankových účtov a hotovosťou z pokladne.

$$\text{Likvidita I. stupňa} = \frac{\text{krátkodobý finančný majetok}}{\text{krátkodobé pasíva}} \quad (5)$$

Z tabuľky vyplýva, že mesto v danom období je schopné okamžite uhradiť svoje krátkodobé pasíva približne jedenkrát. V roku 2010 by síce nepokryla svoje krátkodobé pasíva krátkodobým finančným majetkom ani jedenkrát, no napriek tomu si myslím, že pre Martin je to pozitívna situácia, pretože zbytočne nedrží finančné prostriedky na účtoch ani v pokladni a teda využíva ich efektívnejšie.

	2009	2010	2011
Krátkodobý finančný majetok	3 135 935	1 619 349	3 186 217
Krátkodobé pasíva	2 150 793	1 980 557	1 681 141
Likvidita I. stupňa	1,46	0,82	1,90

Zdroj: Súvaha 2009, súvaha 2010, súvaha 2011

Tab. 19. Likvidita I. stupňa

8.7 Dlhová služba

Prostredníctvom ukazovateľa dlhová služba sa vyjadruje zadlženosť mesta. Štát môže takýmto spôsobom nepriamo kontrolovať príjem dlhových prostriedkov mesta.

Celková suma dlhu obce nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka a suma ročných splátok návratných zdrojov financovania vrátane úhrady výnosov nesmie prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka podľa Z.z. č 583/2004 §17 ods. 6. V prípade porušenia tohto zákona hrozí mestu nútená správa.

$$\text{Ukazovateľ dlhovej služby} = \frac{\text{dlhová služba}}{\text{dlhová základňa}} \times 100 \quad (6)$$

Z tabuľky vyplýva, že mesto má ukazovatele dlhovej služby pomerne nízke. Najvyššie % vykazuje v roku 2010, kedy mesto Martin platilo najväčšie istiny z úverov hlavne na

rekonštrukciu škôl. Čo sa leasingu týka, každý rok šlo len o splátky za automobil, ako som už spomínala v predchádzajúcich častiach. Percentá neprekračujú povolené hodnoty, z toho vyplýva, že mesto Martin je čo sa týka dlhovej služby vo veľmi dobrej situácii.

	2009	2010	2011
Daňové príjmy	18 188 391	15 585 832	18 200 737
Nedaňové príjmy	2 991 669	3 189 117	3 653 773
Prijaté transfery	6 743 358	9 775 829	6 181 538
Dlhová základňa	27 923 418	28 550 778	28 036 048
Úroky	100 587	108 007	128 960
Splátky istín	986 337	3 318 526	1 255 099
Splátky leasingu	16 531	16 109	15 266
Dlhová služba	1 103 455	3 442 642	1 399 325
Ukazovateľ dlhovej služby	3,95	12,06	4,99

Zdroj: Rozpočet 2009, rozpočet 2010, rozpočet 2011

Tab. 20. Ukazovateľ dlhovej služby v %

9 MONITORING OBCÍ

Keďže na Slovensku sa žiadny monitoring obcí nespracováva, rozhodla som sa, že v tomto smere aplikujem moju bakalársku prácu do českých zákonov. Monitoring obcí predstavuje stanovenú finančnú analýzu územných samosprávnych celkov podľa uznesenia vlády Českej republiky. Monitoring má presne stanovený tvar, ktorý obsahuje informačné ukazovatele a monitorovacie ukazovatele.

9.1 Monitorovacie ukazovatele

Monitorovacie ukazovatele sú tvorené podielom cudzích zdrojov k celkovým aktívam a celkovou likviditou.

	2009	2010	2011
Podiel cudzích zdrojov k celkovým aktívam v %	10,12	8,75	8,01
Celková likvidita	6,61	6,68	8,10

Zdroj: Interné materiály obce

Tab. 21. Monitorovacie ukazovatele mesta Martin

Ukazovateľ celková likvidita (bežná likvidita) som už zhodnotila v predchádzajúcej časti. Podiel cudzích zdrojov k celkovým aktívam ukazuje mieru zadĺženia majetku mesta Martin. Z tabuľky vyplýva, že počas daného obdobia je cudzími zdrojmi krytých 8-10 % aktív. Pre Martin je to celkom dobré číslo. Znamená, že mesto nevyužíva vo veľkej miere cudzie zdroje, ktoré síce sú lacnejšie, no za to rizikovejšie.

9.2 Informačné ukazovatele

Do tabuľky informačných ukazovateľov je potrebných viacero údajov. Na začiatok potrebujeme informácie o počte obyvateľov a celkový príjem po konsolidácii. Súčtom úrokov a uhradených splátok dlhopisov a požičaných prostriedkov vypočítame dlhovú službu celkom. Podiel dlhovej služby a príjmu po konsolidácii predstavuje ukazovateľ dlhovej služby. Ďalej sú potrebné hodnoty zo súvahy ako aktíva a pasíva, cudzie zdroje a PNFV, stav na bankových účtoch, úvery a komunálne obligácie a PNFV a ostatné dlhy. Sčítaním úverov a komunálnych obligácií s PNFV a ostatnými dlhmi získame celkovú zadĺženosť. Podielom Cudzích zdrojov a PNFV a počtom obyvateľov vypočítame zadĺženosť na jedného obyvateľa. Ďalej sú potrebné hodnoty obežných aktív

a krátkodobých závazkov, pretože podielom týchto dvoch položiek vypočítame celkovú likviditu.

Ukazovateľ	2009	2010	2011
Počet obyvateľov	57 540,0	57 202,0	56 804,0
Príjem celkom (po konsolidácii)	31 780 635,0	34 297 586,0	29 847 242,0
Úroky	100 587,0	108 007,0	128 960,0
Uhradené splátky dlhopisov a požičaných prostriedkov	0,0	0,0	0,0
Dlhová služba celkom	1 103 455,0	3 442 642,0	1 399 325,0
Ukazovateľ dlhovej služby	3,5	10,0	4,7
Súvaha aktív a pasív	105 129 018,0	103 151 131,0	101 172 270,0
Cudzie zdroje a prijaté návratné finančné výpomoci	10 642 168,0	9 029 325,0	8 108 856,0
Stav na bankových účtoch	3 135 723,0	1 619 349,0	3 186 217,0
Úvery a komunálne obligácie	2 306 625,0	3 083 086,0	453 992,0
Prijaté návratné finančné výpomoci a ostatné dlhy	0,0	0,0	0,0
Zadĺženosť celkom	2 306 625,0	3 083 086,0	453 992,0
Podiel cudzích zdrojov a PNFV k celkovým aktívam v %	10,1	8,8	8,0
Podiel zadĺženosti na cudzích zdrojoch a PNFV v %	21,7	34,1	5,6
Zadĺženosť na jedného obyvateľa	185,0	157,8	142,8
Obežné aktíva	14 210 584,0	13 617 307,0	13 221 241,0
Krátkodobé záväzky	2 150 793,0	1 980 557,0	1 681 141,0
Celková likvidita	6,6	6,9	7,9

Zdroj: Interné materiály mesta

Tab. 22. Informačné ukazovatele mesta Martin

V tabuľke sú vypočítané rôzne ukazovatele ako napr. ukazovateľ dlhovej služby, ktorý vyšiel trochu odlišne oproti už predtým vypočítanému číslu. Tento fakt je spôsobený rôznymi spôsobmi výpočtov. A ako som sa už predtým vyjadrila, tento ukazovateľ určuje mieru zadĺženosti mesta Martin. Ďalej je vypočítaná zadĺženosť celkom, ktorá je tvorená len úvermi, keďže mesto neprijalo žiadne iné finančné výpomoci a nemá ani iné dlhy. Zadĺženosť na jedného obyvateľa sa medziročne znižuje, čo je pre mesto pozitívny fakt. Ukazovateľ celková likvidita (bežná likvidita) som už opísala v predchádzajúcich častiach.

10 BUDÚCI VÝVOJ

V tejto časti sa budem snažiť naznačiť budúci vývoj mesta Martin na základe získaných informácií ohľadom budúcich rokov. Napriek tomu, že mesto má už spracované rozpočty na tri roky dopredu, najreálnejšie zobrazený bude rok 2012 kvôli tomu, že na tento rok už má schválený rozpočet, podľa ktorého sa musí riadiť a do ostatných rokov sa vždy dostáva množstvo nepredvídateľných zmien.

Mesto Martin sa stará rovnako o svoj majetok ako aj o svojich občanov. Každý rok prijíma rôzne požiadavky od obyvateľov a snaží sa im vyhovieť prostredníctvom rozličných projektov, ktorých výsledky sú určené napr. na zveľadenie zelene, zvýšenie atraktívnosti, či vybavenosti mesta, prípadne pre určité skupiny obyvateľstva ako športovci, deti, dôchodci apod.

Jedným z takýchto projektov je aj Chodník zdravia. V roku 2011 získalo mesto Martin finančné prostriedky z Európskeho fondu na výstavbu chodníka zdravia, ktorý bude slúžiť na jednoduché športové aktivity, ako rekreačný beh a chôdzu pre občanov. Plánované otvorenie je v máji 2012. Pri tejto výstavbe sa nebude ničieť zeleň, ba naopak, mesto ju plánuje ešte doplniť. Do tohto projektu mesto prinesie 27 000 Eur.

Ďalší projekt, ktorý mesto podporuje je Lesopark Jedľoviny – miesto oddychu a pohody. Mesto na tento projekt dostane grant vo výške 4 700 Eur a v apríli až októbri roku 2012 začnú prebiehať aktivity na úprave okolia tak, aby sa táto oblasť stala pre občanov miestom, kde budú chcieť tráviť viac svojho voľného času.

Jedným z väčších projektov určených na zlepšenie vzhľadu mesta Martin je investícia do pešej zóny, konkrétne ukončenie ulice, na ktorú mesto poskytne 2 400 000 Eur.

Najnovším schváleným projektom mesta Martin sú cyklotrasy, ktorý bol hlasmi občanov v elektronickom prieskume zvolený za najlepší nápad. Cyklotrasy budú spájať centrum s mestskou časťou Košúty. Na výstavbe sa už začalo pracovať, predpokladané ukončenie prác v časti centra je v lete, v časti Košúty by práce mali byť hotové koncom septembra. Suma potrebná pre tento projekt je 250 000 Eur.

Mesto Martin sa stará o športové aktivity občanov a veľa finančných prostriedkov investuje aj do záchrany prírody a obnovy zelene, no ďalším veľmi dôležitým prvkom v predmete investovania je pre mesto aj vzdelávanie. Martin každý rok investuje veľké

množstvo peňažných prostriedkov na rekonštrukciu materských a základných škôl. Do tejto oblasti mesto spolu s inými investormi celkom prispeje okolo 1 500 000 Eur.

Mesto má množstvo projektov v pasívnom stave, to znamená, že na ich realizácii stále pracuje a potrebuje vyriešiť rôzne administratívne problémy. V konečnom dôsledku je však viac než jasné, že Martin sa snaží o prosperitu, hospodársky rast a spokojnosť občanov, ktorí v ňom žijú. Každý rok splňa buď vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet, čo znamená, že mesto je pod veľmi dobrým vedeným a vie dobre hospodáriť s finančnými prostriedkami. Keď vezmeme do úvahy všetky tieto fakty, dá sa predpokladať, že Martin bude prosperovať aj naďalej. Jediným negatívnym vplyvom by mohla byť ekonomická kríza, ktorá na chvíľu ustála v roku 2010, no nič nevyklučuje, že sa opäť vráti. V takej situácii by mesto muselo trochu prehodnotiť rozpočet, no verím tomu, že ho zvládne mať minimálne vyrovnaný aj naďalej.

11 ODPORÚČANIA A ZHODNOTENIA

Posledná časť mojej bakalárky je venovaná návrhom na zlepšenie hospodárskej situácie v meste Martin. Mojm cieľom je aj zhodnotiť súčasnú situáciu mesta ako aj jednotlivé časti rozpočtu. Martin každý rok schváli rozpočet pred 1. januárom a teda nemusí využívať možnosť rozpočtového provizória, čo schvaľujem, pretože si myslím, že každý rok by sa mal poriadne naplánovať dopredu a mali by sa v ňom zohľadniť nové situácie, ktoré môžu nastať.

Porovnaním rozpočtov v jednotlivých rokoch, porovnaním plnenia ich príjmov a čerpania výdavkov som prišla na to, že mesto malo v rokoch 2009 a 2010 schodkový rozpočet v bežných a kapitálových operáciách. Tento schodok mesto vykrylo finančnými operáciami. Od roku 2011, keď bol na Slovensku zavedený nový zákon malo mesto prebytkový rozpočet.

Keď zahrnieme do výpočtov aj finančné operácie, mesto nebolo schodkové a teda ja nemám žiadne výhrady k rozpočtu. V budúcnosti by sa však dalo predísť situácii, aby bolo nutné vykrývať stratu z bežných a kapitálových operácií zvýšením daňových príjmov. Podľa môjho názoru by mohlo pomôcť zvýšenie majetkových daní. Zo vlastných daňových príjmov tvoria majetkové dane najvyššiu položku. Každá položka sa zdaňuje podľa určitej sadzby. V súčasnosti je sadzba dane zo stavby na bývanie vo výške 0,207. Navrhujem, aby sa zvýšila o 20 %. Rovnako je na tom aj daň z nehnuteľností, konkrétne daň z bytu. Tiež by som odporučila v ďalšom roku dvihnúť túto daň aspoň o 20 %.

Mesto by tiež mohlo dosiahnuť väčšie príjmy, keby dostalo viac zahraničných grantov. Tu by som odporúčala, aby sa viac času venovalo tvorbe projektov, za ktoré je tieto granty možné získať. Granty by sa mohli použiť na podporu kultúrnych a sociálnych aktivít mesta, či už by boli získané vo finančnej alebo vecnej podobe.

Pokúsila by som sa o nadviazanie kontaktu a spoluprácu aj s inými krajinami než len s Holandskom, či Českou republikou. Mesto Martin spolupracuje aj s Nemeckom a Poľskom, ale nie na úrovni poskytovania prostriedkov. Jedná sa o podporu vzdelávania prostredníctvom výmenných pobytov. Deti si tu vylepšia jazykové schopnosti. Odporučila by som mestu Martin, aby sa pokúsilo podporiť mladých ľudí v meste takýmto spôsobom aj s inými krajinami. Určite by bolo namieste spolupracovať aj s anglicky hovoriacimi krajinami ako Veľká Británia alebo Írsko. Zaujímavým partnerom by mohlo byť aj Rakúsko.

Keď som porovnávala konkrétne výdavky v priebehu rokov, prišla som na to, že mesto musí každý rok poskytovať veľké množstvo finančných prostriedkov na mestskú hromadnú dopravu. Spoločnosť, ktorá zabezpečuje tieto dopravné služby nie je vo vlastníctve mesta, a teda Martin nemôže až tak ovplyvňovať spôsob akým vedú svoju činnosť. Ja by som ale odporučila navrhnúť tejto spoločnosti nejaké opatrenia pre zvýšenie tržieb prostredníctvom väčších zliav pre študentov a iné skupiny obyvateľov tak, aby zákazníci prestali prechádzať ku konkurencii v súkromnom sektore. Ideálne by bolo, keby zákazníci nie len prestali prestupovať ku konkurencii, ale dokonca sa začali od konkurencie vracat' späť. Súčasná cena jedného lístka bez zľavy v MHD je 0,6 EUR. Za lístok v martinskej strele zákazníci zaplatia 0,5 EUR. Odporúčam, aby cena lístka klesla aspoň na tú istú hodnotu, za akú poskytuje lístky martinská strela.

Ďalšia zmena, ktorá by mohla znamenať prínos pre mesto je zavedenie počítania ukazovateľov a monitoringu. Mesto si nevedie hodnoty zo žiadnych ukazovateľov, ktoré by ale mohli pomôcť pracovníkom určiť správne kroky pre spôsob, akým sa chcú uberať, napr., či chcú mať podkapitalizáciu alebo prekapitalizáciu.

ZÁVER

Cieľom tejto bakalárskej práce bola analýza rozpočtov v rokoch 2009–2011 a následné zhodnotenie hospodárskej situácie mesta Martin s náznakom budúceho vývoja a odporúčania k zlepšeniu finančného stavu.

V teoretickej časti boli vysvetlené základné pojmy v súvislosti s hospodárením obce. Úvod bol venovaný charakteristike verejnej správy, jej deleniu a štruktúre. Vysvetlené sú tiež pojmy súvisiace s obcou a vyšším územných celkom. Podrobnejšia charakteristika je venovaná rozpočtu obce, jeho funkciám a typom transferom do miestnych rozpočtov.

Úvod praktickej časti bol zameraný na charakteristiku mesta Martin. Bližšie informácie boli poskytnuté z oblasti histórie a administratívneho členia, samosprávy, obyvateľstva a priemysle v Martine.

Jadro praktickej časti bolo určené k porovnaniu jednotlivých rozpočtov mesta Martin v rokoch 2009, 2010 a 2011. V prvom rade boli porovnávané plnenia príjmov v daných rokoch a to v delení na daňové, nedaňové príjmy, granty a transfery a príjmy z finančných operácií. V druhom rade sa porovnávali čerpania výdavkov v danom období v delení na bežné a kapitálové výdavky a finančné operácie. Okrem rozlišovania výdavkov v danom delení bola táto časť mojej bakalárskej práce venovaná aj porovnaniu konkrétnych výdavkov. Pre tento účel boli zvolené výdavky na mestskú hromadnú dopravu, šport a vzdelávanie. Záver tejto časti bol venovaný výsledku hospodárenia s vylúčením finančných operácií. Túto hodnotu si mesto každý rok počíta a eviduje pre svoje účely.

Ďalšia časť mojej bakalárskej práce bola venovaná vybraných ukazovateľom hospodárenia mesta Martin. Pre svoje účely som zvolila ukazovatele zlaté bilančné pravidlo, silu finančnej páky, ukazovateľ stability, bežnú, pohotovú a okamžitú likviditu a dlhovú službu, ktorú som počítala pre porovnanie s dlhovou službou uvedenou v monitoringu. Monitorinom skončila výpočtová časť mojej bakalárskej práce.

Na základe zistených výsledkov bola následne zhodnotená hospodárska situácia v meste Martin. Táto časť bola venovaná aj odporúčaniam, ktoré by mohli pomôcť zlepšiť finančné pomery v meste. Finančne výhodné by pre mesto mohlo byť zvýšenie daní, konkrétne majetkových alebo vytvorenie nových projektov na získanie nových grantov a transferov, či už tuzemských alebo zahraničných, v tomto smere by som sa pokúsila aj o nadviazanie

spolupráce s inými krajinami a snažila by som sa im ukázať, že mesto Martin je pre ne vhodnou investíciou do budúcnosti.

V neposlednom rade by som mestu odporučila podať návrh na zvýhodnenie dobíjajúcich kariet a zliav pre určité skupiny obyvateľstva, smerovaný na mestskú hromadnú dopravu a pokúsiť sa o zavedenie výpočtov ukazovateľov a monitoringu, ktoré by mohli byť nápomocné pri tvorbe finančných plánov do budúcnosti.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. KOLEKTÍV AUTOROV, 2008. Aktualizácia programu hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2008 – 2015. Martin: Archív MsÚ Martin.
2. LESÁKOVÁ, Ľubica, 1996. Ekonomicko-finančná analýza podniku. Banská Bystrica: TRIAN. ISBN 80-88825-38-5.
3. OLÁH, Michal, 2008. Interný audit vo verejnej správe. Bratislava: Sprint dva. ISBN 978-80-969927-2-0.
4. PAPCUNOVÁ, Viera a Eva BALÁŽOVÁ, 2006. Majetok obcí. Nitra: Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied. ISBN 80-89162-19-3.
5. STAROŇOVÁ, Katarína a Emília SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, 2006. Verejná politika a miestna samospráva: Štyri princípy spravovania. 1. vyd. Bratislava: Adin, s.r.o. ISBN 80-89244-13-0.
6. ŽÁRSKA, Elena a kolektív, 2007. Komunálna ekonomika a politika. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-2293-9.
7. Mapa. *INES* [online]. © 2007-2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.ines.ws/?lang=sk&cat=map&PHPSESSID=509f4fbb3991fe8543489add99006b60>.
8. O samospráve. *Mesto Martin* [online]. © 2001-2011 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.martin.sk/index_old.php?s=1007238817.
9. Občania. *CG eGOV* [online]. 19.3.2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://egov.martin.sk/Default.aspx?NavigationState=161%3a0%3a>.
10. Štruktúra verejnej správy v SR. *Trenčín* [online]. © 2009 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.trencin.sk/12331>.
11. Zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy – úplné znenia – Zákon č. 538/2004 Z. z: 20. *Vyvlastnenie* [online]. 22.4.2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-rozpocetovych-pravidlach-uzemnej-samospravy/>.

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

DzP	Daň z príjmov
FO	Fyzická osoba
FNM	Fond národného majetku
MHD	Mestská hromadná doprava
MsR	Mestská rada
MsÚ	Mestský úrad
MsZ	Mestské zastupiteľstvo
PO	Právnická osoba
PNFV	Prijaté návratné finančné výpomoci
VMČ	Výbor mestských častí
SAD	Slovenská autobusová doprava
SR	Slovenská republika
ZO	Zahraničná osoba

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr. 1. Štruktúra verejnej správy	13
Obr. 2. Poloha mesta Martin	26

ZOZNAM TABULIEK

Tab. 1. Originálny a prenesený výkon štátnej správy	15
Tab. 2. Príjmy a výdavky.....	19
Tab. 3. Počet obyvateľstva mesta Martin	27
Tab. 4. Daňové príjmy v rokoch 2009–2011 v €	30
Tab. 5. Nedaňové príjmy v rokoch 2009 –2011 v €.....	31
Tab. 6. Granty a transfery v rokoch 2009 –2011 v €	31
Tab. 7. Príjmy z transakcií s finančnými aktívami a pasívami v €	32
Tab. 8. Prijaté úvery, pôžičky a návratné finančné výpomoci v €	32
Tab. 9. Bežné výdavky v rokoch 2009 –2011 v €.....	34
Tab. 10. Kapitálové výdavky v €	34
Tab. 11. Výdavky z transakcií s finančnými aktívami a finančnými pasívami v €	35
Tab. 12. Vybrané výdavky mesta Martin v €	35
Tab. 13. Výsledok hospodárenia s vylúčením finančných operách v €	36
Tab. 14. Zlaté bilančné pravidlo v €.....	37
Tab. 15. Sila finančnej páky v €.....	38
Tab. 16. Ukazovateľ stability v %.....	38
Tab. 17. Likvidita III. stupňa	39
Tab. 18. Likvidita II. stupňa	39
Tab. 19. Likvidita I. stupňa.....	40
Tab. 20. Ukazovateľ dlhovej služby v %	41
Tab. 21. Monitorovacie ukazovatele mesta Martin.....	42
Tab. 22. Informačné ukazovatele mesta Martin.....	43

ZOZNAM PRÍLOH

- P I Vzorec na výpočet podielu obce na výnose dane
- P II Súvahy 2009, 2010 a 2011
- P III Výkazy ziskov a strát 2009, 2010 a 2011
- P IV Rozpočty 2009, 2010 a 2011

**PRÍLOHA P I: VZOREC NA VÝPOČET PODIELU OBCE NA
VÝNOSE DANE**